

LEKCJA OBYWATELSKA

100 LEKCJI W SĄDZIE

KRÓTKA PODRÓŻ PRZEZ KONSTYTUCJĘ RZECZPOSPOLITEJ

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej stanowi **fundamentalny dokument** określający strukturę wymiaru sprawiedliwości.

Konstytucja **gwarantuje** obywatelom prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy przez niezależny, bezstronny sąd.

Władza sądowa w Polsce opiera się na zasadzie **trójpodziału władzy**, gdzie sądownictwo stanowi niezależną i odrębną gałąź władzy publicznej.

Sędziowie są **niezawisli i podlegają jedynie Konstytucji** oraz ustawom, co zabezpiecza ich przed nieuzasadnioną ingerencją innych władz.

1. *Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na podziale i równowadze władzy **ustawodawczej**, władzy **wykonawczej** i władzy **sądowniczej**.*
2. *Władzę **ustawodawczą** sprawują Sejm i Senat, władzę **wykonawczą** Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i Rada Ministrów, a władzę **sądowniczą** sądy i trybunały.*

TRÓJPODZIAŁ WŁADZY

ART. 10 KONSTYTUCJI RP

Władza ustawodawcza

SEJM I SENAT

Ustanawia prawa i tworzy przepisy. Posłowie i senatorowie reprezentują wolę Narodu, tworząc fundamenty prawne funkcjonowania państwa.

Władza wykonawcza

PREZYDENT RP
I RADA MINISTRÓW

Wdraża prawo i zarządza krajem. Odpowiada za realizację polityki państwa, kierowanie administracją publiczną oraz reprezentowanie Polski na arenie międzynarodowej.

Władza sądowa

SĄDY I TRYBUNAŁY

Sądy rozstrzygają spory i wymierzają sprawiedliwość. Stoją na straży przestrzegania prawa, chroniąc prawa i wolności obywatelskie przed naruszeniami.

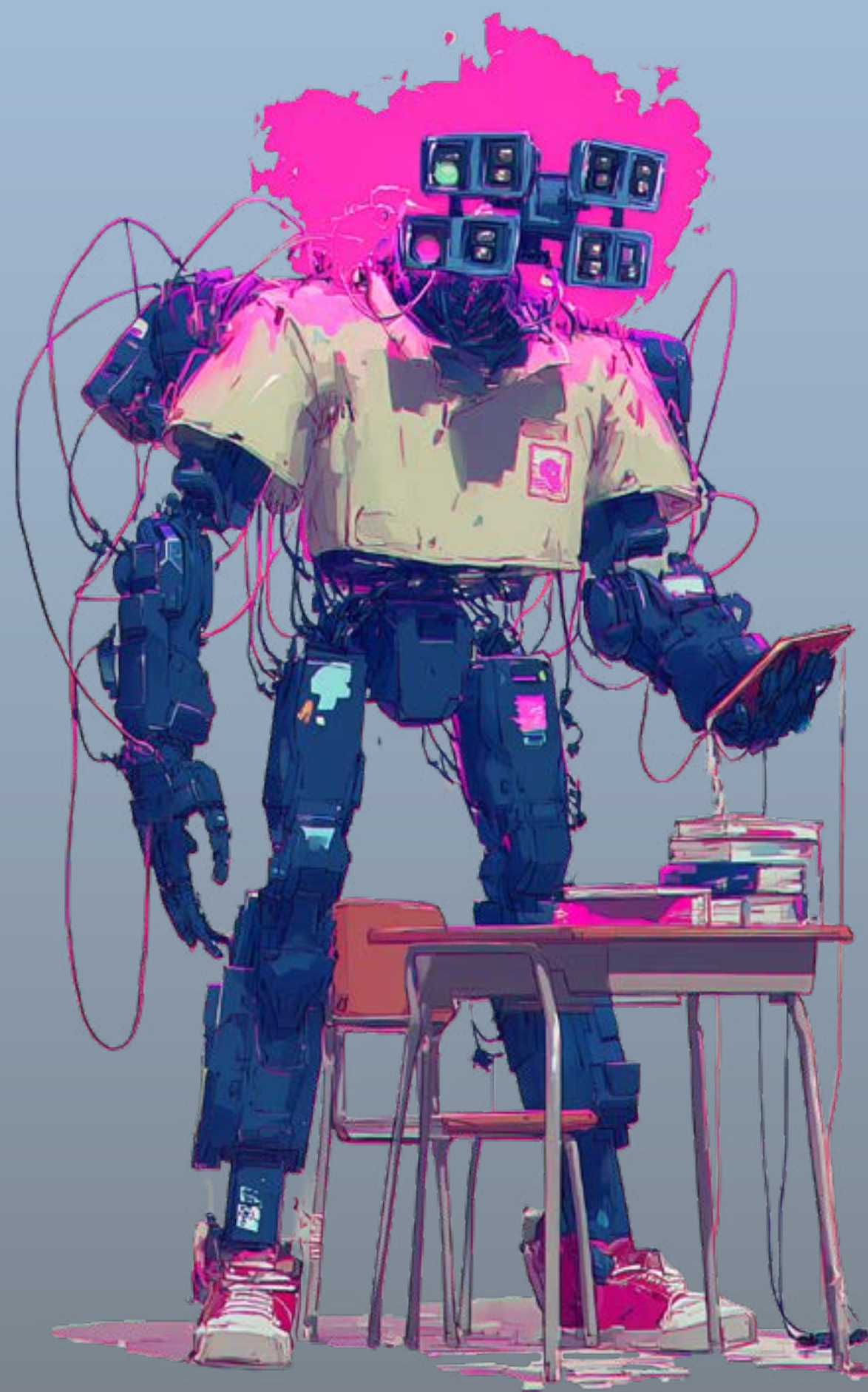

NOWE PRAWO

Pato-streaming

AI w szkole

Social media

ZADANIE | NAPISZ PRZEPIS

Temat

Jaka dziedzina życia, sfera naszej aktywności powinna zostać uregulowana prawnie, jakiego przepisu (prawa) brakuje Tobie?

- prawo karne?
- prawo cywilne?
- prawo administracyjne?
- jak wprowadzić to w życie?

Teoria

Określ cel - co ma regulować przepis?

Sprawdź obowiązujące regulacje - unikaj sprzeczności.

Używaj precyzyjnego języka - twórz jasne i jednoznaczne sformułowania.

Praktyka

Przy pisaniu przepisów skorzystaj z narzędzi typowych dla pisania przepisów prawnych

artykuły (“art.”) - określają główne zasady

paragrafy (“§”) - precyzują szczegóły w obrębie artykułów

punkty - wyliczają konkretne obowiązki lub definicje

W JAKI SPOSÓB PRAWO CHRONI NASZE PRAWA?

PRAWO DO SĄDU

ART. 45 KONSTYTUCJI RP

Konstytucja RP zapewnia każdemu prawo do sądu.

1. *Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.*

2. *Wyłączenie jawności rozprawy może nastąpić ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny. Wyrok ogłaszany jest publicznie.*

PRAWO DO SĄDU

Dostępność sądu

Każdy ma prawo dochodzić swoich praw przed sądem.

Szybkość

Sprawy sądowe powinny być rozstrzygane szybko i sprawnie.

Jawność rozpraw

Rozprawy sądowe są jawne, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie.

TYPOWE SPRAWY SĄDOWE

Karne

- oszustwo
- bójka i pobicie
- jazda pod wpływem alkoholu pojazdem mechanicznym
- kradzież
- rozbój
- zgwałcenie
- znęcanie
- zabójstwo
- stalking

Cywilne

- eksmisja
- odszkodowanie
- ochrona dóbr osobistych
- zachowek
- roszczenie o zapłatę z umowy
- zadośćuczynienie
- stwierdzenie nabycia spadku

Rodzinne

- alimenty
- ustalenie ojcostwa
- przysposobienie
- pozbawienie, zawieszenie, ograniczenie władzy rodzicielskiej
- leczenie odwykowe
- nieletni
- umieszczenie w szpitalu psychiatrycznym bez zgody

JAKIE MUSZĄ BYĆ SĄDY, ŻEBY SKUTECZNIE CHRONIŁY NASZE PRAWA?

NIEZALEŻNOŚĆ SĄDOWNICTWA

ART. 173 KONSTYTUCJI RP

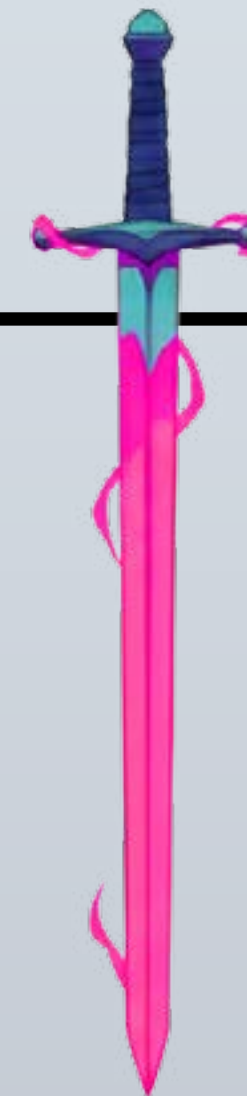
Sądy i trybunały są władzą odrębną i niezależną od innych władz.

Niezawisłość

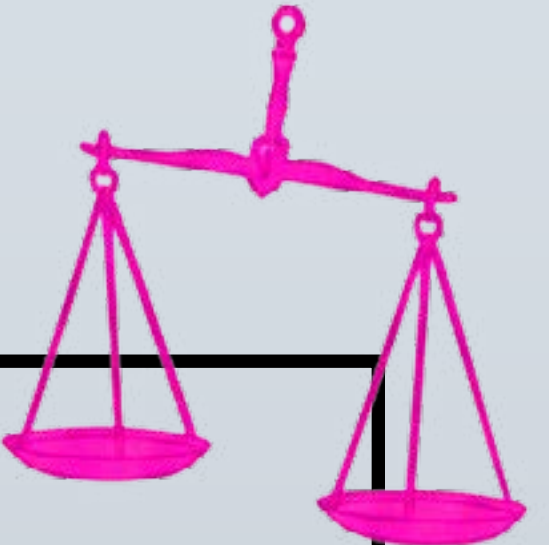
Sędziowie nie podlegają wpływom zewnętrznym. Oznacza to całkowitą autonomię w podejmowaniu decyzji, wolność od nacisków politycznych, ekonomicznych czy społecznych. Ich jedynym przewodnikiem jest prawo i własne sumienie.

Niezależność

Sądy są niezależne od innych władz – ustawodawczej i wykonawczej. Ta fundamentalna zasada gwarantuje, że żadna inna instytucja państwowa nie może ingerować w proces sądowy lub wywierać wpływu na treść wyroku.

Gwarancja sprawiedliwości

Niezależne sądownictwo zapewnia sprawiedliwe rozstrzygnięcia, chroniąc obywateli przed arbitralnością i zagwarantując równość wobec prawa. To kluczowy mechanizm ochrony praw i wolności obywatelskich w demokratycznym państwie prawa.

JAK ZOSTAĆ SĘDZIĄ

Edukacja

Absolwenci prawa muszą ukończyć 5-letnie jednolite studia prawnicze, zdobywając solidne podstawy wiedzy z zakresu prawa konstytucyjnego, cywilnego, karnego i administracyjnego. Następnie konieczne jest odbycie aplikacji sądowej, która stanowi praktyczne przygotowanie do zawodu sędziego.

Egzamin sędziowski

Po ukończeniu aplikacji sądowej w KSSiP kandydaci przystępują do egzaminu sędziowskiego, który sprawdza ich wiedzę teoretyczną i umiejętności praktyczne. Pozytywny wynik egzaminu otwiera drogę do asesury sądowej.

Mianowanie

Asesura to pierwszy szczebel zawodu sędziego. Asesor jest mianowany przez Prezydenta, a po pozytywnej ocenie może wnioskować o powołanie na stanowisko sędziego na czas nieokreślony. KRS ocenia kandydatów pod względem ich kwalifikacji, doświadczenia zawodowego i etyki zawodowej, gwarantując, że na stanowiska sędziowskie trafiają osoby o najwyższych standardach.

RODZAJE SĄDÓW

Powszechne

Rozstrzygają spory pomiędzy obywatelami i instytucjami. Należą do nich sądy rejonowe, okręgowe i apelacyjne, zajmujące się sprawami cywilnymi, karnymi, rodzinnymi i opiekuńczymi.

Administracyjne

Rozstrzygają spory między obywatelami a administracją. Kontrolują legalność działań organów administracji publicznej, zapewniając ochronę praw jednostki w relacjach z państwem.

Wojskowe

Rozstrzygają spory związane z wojskiem. Zajmują się przestępstwami popełnianymi przez żołnierzy oraz sprawami dyscyplinarnymi w wojsku, dbając o przestrzeganie prawa w siłach zbrojnych.

HIERARCHIA SĄDOWNICTWA POWSZECHNEGO

Najwięcej spraw załatwiają sądy rejonowe, których jest ponad 300. Sądy okręgowe, których jest ponad 40, są drugą instancją odwoławczą oraz rozpoznają w pierwszej instancji poważniejsze sprawy. Odwołania od nich rozpoznają sądy apelacyjne, których jest 10.

ponad

sądów
rejonowych

ponad

sądów
okręgowych

sądów
apelacyjnych

KIM SĄ PROFESJONALNI UCZESTNICY PROCESU

1. SĘDZIA

Wymierza sprawiedliwość i rozstrzyga spory.

2. PROKURATOR

Oskarża w sprawach karnych i występuje w obronie interesu publicznego/obywateli.

3. ADWOKAT / RADCA PRAWNY

Reprezentuje stronę w procesie.

4. ŁAWNICY

Uczestniczą w rozstrzyganiu sporów w niektórych sprawach.

PODSUMOWANIE

Sądy powszechne są kluczowym elementem polskiego systemu prawnego.

Niezależność i niezawisłość gwarantują sprawiedliwe rozstrzygnięcia sporów i ochronę praw obywateli.

Autor: **sędzia Katarzyna Orłowska-Mikołajczak**
Prezeska Fundacji Edukacji Prawnej Iustitia

Wsparcie metodyczne: **dr Agnieszka Tomasik**

Grafika i layout: **David Sypniewski**

Materiał dydaktyczny powstał w ramach projektu **100 lekcji w sądzie** dofinansowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Prezentacja została stworzona na potrzeby IX Dnia Edukacji Prawnej 2025 r., organizowanego przez Fundację Edukacji Prawnej Iustitia.

Ilustracje powstały z wykorzystaniem narzędzi generatywnych.

Prezentacja do powszechnego i swobodnego użytku edukacyjnego.

Zapraszamy na stronę edukacja.iustitia.prawo.pl

Ministerstwo
Edukacji Narodowej
